
РОЗДІЛ I. Україна і Польща напередодні Другої світової війни

---

12. Wiszka E. Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939 / E. Wiszka. – Toruń, 2004.
13. Адамович В. Серце промовляло до людей / В. Адамович // Діалог. – 1994. – 12 листоп.
14. Зайцев О. Ю. Представники українських політичних партій Західної України в парламенті Польщі (1922–1939 рр.) / О. Ю. Зайцев // Укр. іст. журн. – 1993. – № 1.
15. Комар В. Проблеми реалізації волинського експерименту в 1935–1938 рр. / В. Комар // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 2001. – Вип. IV–V. – С. 72–81.
16. Кучерепа М. Національна політика Другої Речі Посполитої щодо українців (1919–1929 рр.) / М. Кучерепа // Україна – Польща: важкі питання : матеріали II Міжнар. семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947 рр.». – Варшава, 1997. – Т. 1–2.
17. Рожко В. Митрополит Полікарп. // I потекла сторіками... Могили не можуть мовчати / В. Рожко. – Вінніпег : Спадщина, 1994. – С. 154–197.
18. Чернихівський Г. Маловідомий Роман Бжеський / Г. Чернихівський // Портрети пером. – Кременець ; Тернопіль : Папірус, 2001. – С. 136–147.

Валентин Терещенко

Економічне становище західноукраїнських земель у складі Польщі напередодні Другої світової війни

У статті проаналізовано основні тенденції економічного розвитку західноукраїнських земель в кінці 30-х рр. ХХ ст. Розглянуто основні напрями аграрного реформування і його вплив на становище західноукраїнського села напередодні Другої світової війни. Вивчаються причини слабого промислового розвитку регіону в міжвоєнний період.

Ключові слова: парцеляція, осадники, кооперація, аграрна реформа, економічна дискримінація.

Терещенко Валентин. Экономическое положение западноукраинских земель в составе Польши накануне Второй мировой войны. В статье проанализированы основные тенденции экономического развития западноукраинских земель в конце 30-х гг. ХХ в. Рассмотрены главные направления аграрного реформирования и его влияние на положение западноукраинского села накануне Второй мировой войны. Изучаются причины слабого экономического развития региона в междувоенный период.

Ключевые слова: парцеляция, осадники, кооперация, аграрная реформа, экономическая дискриминация.

Tereshchenko Valentyn. Economic Condition of the West-Ukrainian Lands as a Part of Poland Before World War II. In the article the main tendencies of economic development of the West-Ukrainian lands in late 30-s of XX century are analysed. The principal directions of agrarian reforming and its influence on condition of the West-Ukrainian country before World War II are considered. The reasons of poor industrial development of the region during the interwar period are being studied.

Key words: parcelliacia, osadnyky, cooperation, agrarian reform, economic discrimination.

Актуальність теми зумовлена декількома обставинами. По-перше, причини краху II Речі Посполитої у вересні 1939 р. лежали не тільки у військовій, а й в економічній площині, адже у ХХ ст. обороноздатність країни і розвиток економіки (звичайно, передусім ВПК) мають нерозривний зв'язок. По-друге, вивчення причин україно-польського конфлікту неможливе без аналізу соціально-економічного становища західноукраїнських земель у міжвоєнний період. Крім того, аналіз економічної політики польського уряду в кінці 30-х років дає змогу визначити позитивний і негативний досвід, що може мати практично-прикладне значення. Усі ці міркування спонукають до дослідження економічного становища західноукраїнських земель в останні передвоєнні роки.

Метою цієї статті є висвітлення головних тенденцій економічного розвитку Галичини та Волині напередодні Другої світової війни.

У міжвоєнний період Польща не могла конкурувати з високорозвиненими західними державами. Свої численні економічні труднощі польська влада намагалася розв'язати за рахунок західноукраїнських і західнобілоруських земель, перетворивши їх у свою внутрішню колонію, у джерело сільсько-господарської сировини і ринок збуту для своєї промисловості. Польські керівні кола відкрито ділили територію своєї країни на дві частини, які різко відрізнялися між собою за рівнем промислового

розвитку: на Центральну і Західну Польщу, або ж так звану Польщу «А» (за визначенням колишнього польського віце-прем'єра міністра Квятковського) і Східну Польщу «Б», до якої відносили Західну Україну і Західну Білорусію.

Державна економічна політика 20–30 років мало сприяла розвитку місцевої промисловості. У міжвоєнний період західноукраїнські землі залишалися аграрним регіоном. Понад 80 % населення Галичини займалось сільським господарством [1, 378]. У міжвоєнний період на західноукраїнських землях у більшості селянських господарств збереглася трипільна система вирощування сільськогосподарських культур. Крім того, наділи рідко були зосереджені в одному масиві. Черезсмузжя породжувало значні труднощі при обробітці ділянок, до яких часто при відсутності громадських доріг доводилося добиратися через поміщицькі землі [2, 11].

Іншою проблемою були високі ціни на землю, що неминуче в умовах земельного голоду. Наприклад, у 1939 р. в Тарнопільському воєводстві нараховувалося близько 50 тис. безземельних і малоземельних селянських господарств.

Характерною рисою аграрного розвитку і Галичини, і Волині було збереження поміщицького землеволодіння. Значними площами володіли польські земельні магнати Радзивіли, Любомирські, Чорторійські, графи Замоїські, Потоцькі та ін. Їх маєтки сягали 1000 і більше гектарів. Зосередження великих земельних масивів у незначній кількості землевласників і земельний голод переважної частини незаможного селянства зумовлювали гостроту аграрних відносин післявоєнної Польщі, особливо в Західній Україні. Аграрні проблеми породжували масову еміграцію українського селянства за кордон.

Важким тягарем на плечі українського населення лягали податки, побори та різні повинності, особливо з ремонту і будівництва шляхів, мостів, меліоративних споруд. Крім поземельного податку, існували державний, подорожній, шкільний, за коня, за пасіку, за собаку і т. д. До цього ще слід додати самоврядні, тобто місцеві, податки у межах 15–20 % доходної частини родинного бюджету [3, 16].

Потрібно відзначити, що польський уряд робив спроби розв'язання деяких гострих аграрних проблем. Для вирішення питання земельного голоду ще в 1919 р. розпочалась аграрна реформа. Основним каталізатором у процесі реформування аграрного сектору став новий закон про аграрну реформу, який набрав чинності з 28 грудня 1925 р. Основними положеннями цього закону передбачалося: обмеження максимальної норми землеволодіння (в східних воєводствах ця норма становила 300 га); земельні володіння понад норму, церковні, державні землі, нерентабельні господарства підлягали парцеляції; від парцеляції звільнялися високопродуктивні господарства, що мали певну спеціалізацію (насінництво, тваринництво, кормовиробництво і т. п.). Закон передбачав, що надлишок землі у приватних володіннях підлягає обов'язковому викупу. Землевласник сам мав право визначити, які ґрунти з його володіння вилучалися, а які залишались. Обсяг новостворених господарств чи розмір, до якого може бути збільшене господарство, не мав перевищувати 20 га; обсяг господарства для виробництва городньо-овочевої продукції мав бути не більшим 5 га; розмір ремісничої ділянки – не більше 2 га; обсяг ділянки для робітників чи службовців у приміських зонах та промислових центрах – до 1 га [4, 79–80]. Проведення парцеляції започаткувало процес перерозподілу земельної власності між різними категоріями господарств. На Волині велике поміщицьке землеволодіння зменшилося більш ніж удвічі. З розпарцельованих поміщицьких земель за цей період утворено 20 000 ділянок для окремих господарств і 56 000 додаткових наділів для доповнення різних категорій селянських господарств [4, 80]. Парцеляція мала певні негативні наслідки. Велика кількість селян-поденників втратила джерело заробітку, бо тепер фільварок зменшився і не потребував усієї робочої сили, яка з кожним роком збільшувалася внаслідок збільшення населення.

Процес парцеляції був тісно пов'язаний з іншим напрямом державної аграрної політики – насадженням осадницьких господарств. Польська влада розробила план колонізації Галичини, за яким передбачалося колонізувати насамперед землі вздовж р. Сяну, щоб протистояти проникненню українського населення на Захід. Далі намічалася колонізація територій навколо великих міст і вздовж залізничних шляхів, зокрема, вздовж залізниці Перемишль – Львів – Тарнопіль – Підволочиськ завдовжки 325 км і завширшки 30–60 км. У цій смузі містилися найбільші західноукраїнські міста. Провідний ідеолог польської націонал-демократичної партії (ендеки) С. Грабовський пропонував шляхом створення осадницьких господарств змінити етнодемографічну ситуацію на західноукраїнських землях на користь польської національної меншості. Польська програма колонізації «східних кресів» викликала особливе невдоволення західноукраїнського населення.

Протягом усього міжвоєнного періоду польським урядом у Львівському, Станіславському, Тарнопільському та Волинському воєводствах послідовно і планомірно здійснювалося поселення цивільних та військових осадників. У грудні 1920 р. польський сейм прийняв закон про військову колонізацію східних кресів (окраїн), за яким безплатно отримували землю інваліди і солдати польської армії.

Основними регіонами поселення військових осадників було Волинське воєводство. Для створення міцних господарств військових колоністів держава безкоштовно надавала також будівельний матеріал, сільськогосподарський інвентар.

Поширеною була практика, коли осадницькі господарства створювалися на землях, призначених до парцеляції, які можна було розділити між численими місцевими малоземельними і безземельними селянами [2, 10]. На кінець 1935 р. у трьох воєводствах Східної Галичини було створено майже 37 тис. осадницьких господарств, у власність яких перейшло близько 315 тис. га землі [3, 15].

У другій половині 30-х років XX ст. польський уряд, намагаючись зміцнити осадництво політично та економічно, припинив переселення з центральних воєводств незаможних селян. Спеціальна інструкція дозволяла польським безземельним селянам переселятися на «східні креси» у виняткових випадках, зокрема, при об'єднанні дрібних спадкових господарств. Претенденти в осадники мусили володіти господарською кваліфікацією і відповідними матеріальними засобами. Кожен кандидат у колоністи повинен був мати не менше 3 тис. злотих для придбання землі та приміщень [3, 14]. Польський уряд за допомогою «осадників» зміцнював свою владу в українському селі, поглиблював соціальний антагонізм, ускладнював національні суперечності.

Польсько-українська угода «нормалізації» 1935 р. спричинила деяке поліпшення економічного і культурного становища українців у Польщі, оскільки вона була укладена з урядовим табором, який на той час мав у своїх руках головні важелі політичного управління країною. Однак польські шовіністичні кола не бажали рахуватися з інтересами українців, продовжуючи аграрну колонізацію Східної Галичини. Щодо аграрних питань не було ухвалено жодної постанови. Засідання Кабінету міністрів обмежилося заявою міністра сільського господарства про те, що під час реалізації земельної реформи 25 % земельних угідь будуть розпарцельовані між українськими селянами [3, 14].

Іншим важливим напрямом реформи була реорганізація землекористування. Основним її компонентом була комасація – об'єднання роздроблених земельних ділянок в один наділ і створення на ньому самостійного селянського господарства. Передбачалося, що при комасації будуть проводитися й інші роботи з урегулювання земельного устрою: ліквідація сервітутів, поділ общинних земель, випрощання кордонів адміністративних одиниць, виділення місць на цілі громадського використання, меліорація тощо.

До 1938 р. включно на Волині було скомасовано 779 832 га землі в 149 198 господарствах, що становило 1/7 частину всіх скомасованих земель Польщі й половину того, що було заплановано взагалі на теренах Волинського воєводства. Ліквідація черезсмужжя та сервітутів, меліорація створювали умови для більш раціонального та ефективного ведення господарства, сприяли загальному піднесенню продуктивності сільськогосподарського виробництва [4, 80].

Яким був вплив аграрної політики на обсяги виробництва сільгоспродукції? Серед продукції рослинництва на Волині основне місце посідали зернові культури: пшениця, жито, ячмінь, овес, картопля та цукровий буряк. У 1938 р. порівняно з 1925 р. посівні площі під пшеницю збільшились у 2,6 разу, під жито – в 1,1 разу, під ячмінь – в 1,9 разу, під овес – в 1,2 разу, під картоплю – в 2,4 разу. Слід зауважити, що загалом у Польщі спостерігається збільшення валового збору сільськогосподарських культур, але відбувалося воно за рахунок збільшення посівних площ. Це свідчить, що сільське господарство Польщі загалом і Волині зокрема розвивалося здебільшого екстенсивним шляхом [4, 80–81].

Промисловість Західної України складалася в основному з підприємств кустарного типу, зайнятих переробкою сільськогосподарської сировини і місцевих матеріалів. Аграрний характер регіону сприяв у першу чергу розвитку харчової промисловості. Наприклад, станом на 1938 р. у Волинському воєводстві нараховувалося 1738 підприємств цієї галузі (порівняно з 805 у 1925 р.). Це були переважно невеликі підприємства з кількістю працівників до 20 осіб. Лише на 58 підприємствах працювало більше ніж по 20 працівників. Переважну більшість становили млини – 827, молочарні – 437 та олійні – 31. У 20–30-х роках на Волині було досить поширеним вирощування льону та коно-

пель. Збільшення їх валового виробництва привело до збільшення кількості підприємств, пов'язаних із їх переробкою з п'яти у 1925 р. до 39 в 1938 р. [4, 82].

Проте в інших галузях відчувалися серйозні проблеми, навіть у нафтовидобувній промисловості спостерігалось повільне скорочення виробництва. За 10 передвоєнних років загальна промислова продукція Західної України скоротилась більш як на 40 %, що привело до збільшення безробіття. У 1939 р. на території Тарнопільського воєводства нараховувалося 6 підприємств, кількість працюючих на кожному з яких не перевищувала 100 робітників. Разом з тим рівень безробітних тут перевищував 30 % від усієї кількості працездатних.

Політика польського уряду у сфері промисловості та торгівлі в останні передвоєнні роки зазнала відчутних змін. Зовнішня політична активність Німеччини, її намагання використати українське питання в Польщі на свою користь спонукала польський уряд до нових спроб посилити контроль, у тому числі економічний, над західноукраїнськими землями. У березні 1939 р. був узятий курс на створення «сильного і згуртованого польського міщанства». У зв'язку з цим визнавалось за доцільне відмовитись від політики штучного гальмування промислового розвитку Західної України як регіону [5, 155]. Було розроблено, що заходи спрямовувались на підтримку саме польських підприємців Галичини та Волині. Головним механізмом була державна система позик і капіталовкладень. Одночасно запроваджувались дискримінаційні заходи щодо українських підприємців. Уряд вимагав від місцевих органів влади та самоврядування всі свої замовлення на придбання промислових товарів та проведення будівельних робіт надавати тільки польським підприємствам [5, 157]. Початок Другої світової війни перервав реалізацію нової промислової політики польського уряду, але її відверто дискримінаційні заходи ще більше посилити опозиційні настрої українського населення.

Отже, нова промислова політика кінця 1930-х мала на меті не так економічні, як етнополітичні завдання, насамперед економічне зміцнення місцевого польського підприємництва за рахунок дискримінації місцевого населення. Звичайно, це негативно відбивалося на розвитку промислової сфери.

Відносно стабільна ситуація спостерігалась у фінансовій сфері. Згідно з реформою 1924 р. в обіг було введено польський злотий як єдину законну державну валюту, яка перебувала в обігу до 1939 р. Злотий ділився на 100 грошів. У 1932 р. проведено чергову грошову реформу, за якою 1 зл. дорівнював 0,10315 г золота. У період світової економічної кризи 1928–1933 рр. грошова система Польщі значних потрясінь не зазнала. Упродовж 1928–1936 рр. було відмінено будь-які валютні обмеження і запроваджено вільний обмін банкнот Польського банку на золото. Це спричинило різке зменшення золотовалютних запасів країни, які із 701 млн зл. у 1929 р. скоротилися до 444 млн зл. у 1935 р. Але водночас уряду вдалося стабілізувати цінову ситуацію, забезпечити збалансованість бюджету, утримати під контролем стан валютного ринку аж до вересня 1939 р. У 1930-х роках коливання цін було незначним. Зокрема, якщо в 1934 р. 1 кг масла коштував 2,92 зл., то в 1939 р. – 2,95 зл.; 1 л молока – 14 грошів у 1934 р., а станом на 24 січня 1939 р. «Маслосоюз» платив 17–18 грошів [6, 155–156].

У міжвоєнне двадцятиріччя на території Західної України діяло чимало банків. Зокрема, найбільшими з них були: Банк Союзу зарібкових спілок, Кооперативний банк «Дністер», Центральний кооперативний банк «Краєвий Союз Кредитовий», Український кооперативний банк. Існували і державні, і приватні банки, які здебільшого були філіалами іноземних банків. У фінансуванні сільського господарства провідна роль належала Державному сільськогосподарському банку. Хоч формально цей банк повинен був кредитувати дрібних і середніх землеробів, проте левову пайку його кредитів одержували поміщицькі господарства. Останні, крім того, фінансувалися Державним банком крайового господарства, Польським емісійним банком, кредитними поміщицькими товариствами та приватними банками. В основному банки займалися асигнуванням і кредитуванням купівлі землі, фінансували промислові та сільськогосподарські роботи, а також у великих розмірах проводили короткострокові кредитні операції, що значною мірою сприяло зміцненню заможного селянства, яке здатне було забезпечити зростання продуктивності праці в різних галузях господарства [7, 156–157].

Аграрний характер регіону відбився на розвитку торгівлі. Головним торговим центром Галичини був Львів. Важливими торговими центрами Волинського воєводства були Луцьк, Рівне, Ковель, Володимир. Найбільш розвиненим торговим центром воєводства було Рівне. Це пояснювалось вдалими географічним розміщенням міста. У червні 1937 р. в Рівному нараховувалося 1744 різні

торговельні заклади. Луцьк був другим містом за кількістю торгових закладів у воєводстві. Їх кількість на 1937 р. становила 1510 одиниць [7, 75].

Оскільки Волинь була аграрним регіоном, то основним напрямом зовнішньої торгівлі був експорт сільськогосподарської продукції. З регіону експортували здебільшого зерно, худобу, інші продукти землеробства та тваринництва, а також продукти їх первинної переробки. Волинь була провідним експортером важливого компонента для пивоваріння – хмелю [7, 76]. Реорганізація аграрного сектору, розвиток промисловості вимагали налагодження шляхів сполучення у Волинському воєводстві – як внутрішніх, так і зовнішніх. У 20–30-х роках збудовано понад 700 км доріг із твердим покриттям [4, 82]. Торговельний обмін товарами між селом і містом у Галичині був зосереджений в руках підприємців-євреїв. Це, з одного боку, зумовлювало антисемітські настрої серед українських селян, з іншого – спричинило намагання польської влади обмежити вплив єврейського капіталу [1, 378–379].

Незважаючи на жорсткий економічний тиск на західноукраїнських землях з боку польської влади, розвивався кооперативний рух. Кооперативи об'єднували переважно селян-виробників і торговельні організації. Якщо у 1921 р. в Галичині було 580 кооперативів, то в 1926 р. – 2500, а в 1939 р. – близько 4000. Кооперативний рух тримав під своїм контролем: Маслосоюз, Центросоюз, Крайовий ревізійний союз, Крайовий кредитний союз, «Народна торгівля», Союз для збуту худоби. Працювали українські банки, страхові та акціонерні товариства тощо. Незважаючи на політику національної дискредитації, у сфері кооперування допускалася співпраця аграріїв незалежно від національної приналежності: взаємна зацікавленість в одержанні кращих результатів господарювання, обмін досвідом, та й загалом спостерігалось переважання гармонійних принципів над політичною заангажованістю [7, 75].

У 1935–1936 рр. спостерігається зростання економічної активності кооперативного руху. Якщо порівнювати загальний товарооборот Центросоюзу у Львові, то лише за рік він подвоївся [3, 16]. Незважаючи на активну участь населення краю у кооперації, у цій сфері діяльності існував ряд проблем. Здебільшого вони були пов'язані із браком власних коштів, недостатнім розвитком комунікацій, відсутністю належного досвіду в організації кооперування. Проте з року в рік цей самоврядний та спілковий рух на селі ставав усе ширшим, що засвідчувало прагнення селян об'єднаними силами шукати шляхи раціоналізації власного господарства, підвищувати його рентабельність задля виживання в умовах конкуренції [7, 76].

Отже, в економіці західноукраїнських земель у складі Польщі у передвоєнні роки спостерігався ряд неоднозначних процесів. Волинь і Галичина в кінці 30-х років залишались аграрними регіонами. Головними проблемами аграрного сектору були низький рівень агрокультури, черезсмуужжя та земельний голод при збереженні поміщицького землеволодіння. Польський уряд намагався пом'якшити ці проблеми шляхом парцеляції та комасації. Проте соціально-економічна ефективність цієї реформи знижувалася іншим напрямом аграрної політики – осадництвом. Розпарцельовані поміщицькі і державні землі часто передавалися не місцевим селянам, а осадникам. Хоча практика запровадження осадництва лежить в аграрній площині, її суто економічна доцільність є сумнівною. Справжнім мотивом підтримки осадників було намагання змінити етносоціальну, а отже й політичну ситуацію в регіоні.

Промислова політика також мала етносоціальний підтекст. У 1939 р. уряд зробив спробу поширити практику осадництва в міста. Реалізувати цю політику в повній мірі не вдалося через початок військових дій. У промисловій сфері політика регіональної дискримінації змінилася дискримінаційними заходами тільки щодо українського підприємництва. Таким чином, економічна політика була нерозривно пов'язана з національною. Більше того, часто економічні заходи були підпорядковані саме етнополітичним завданням. Дискримінація за регіональною і національною ознакою свідчить про колоніальний характер економічної політики польського уряду в міжвоєнний період стосовно західноукраїнських земель.

У кінці 1930-х рр. зростання виробництва сільгоспродукції значною мірою пов'язано зі зростанням сільгоспугідь, що є ознакою екстенсивного розвитку. Звичайно, були й позитивні зміни. Порівняно ліберальне законодавство й активність українського населення зумовили поширення кооперативного руху. Позитивну динаміку демонстрували окремі галузі харчової промисловості. Стабільністю відрізнялася фінансова система.

Слабкий промисловий розвиток західноукраїнських земель, звичайно ж, послаблював економічний потенціал Польщі в цілому. Це, у свою чергу, негативно відбивалося на обороноздатності країни, зумовлювало низький рівень механізації армії.

Економічна дискримінація західноукраїнських земель, земельні суперечки між селянами та осадниками значно посилювали міжнаціональні проблеми. А відсутність внутрішньої єдності, етнічні конфлікти відповідно послаблювали обороноздатність держави.

Політика польського уряду у сфері економіки, й передусім аграрна політика, стали одним із важливих чинників трагічного польсько-українського протистояння в роки Другої світової війни.

Економічні, соціальні й національні проблеми були тісно пов'язані між собою, це посилювало опозиційні та антипольські настрої. Таке переплетіння гострих соціально-економічних та етнополітичних конфліктів у регіоні стало підґрунтям для польсько-українського протистояння в роки Другої світової війни.

Список використаних джерел та літератури

1. Коростіль Н. Зміни в економіці села Східної Галичини в міжвоєнний період (1919–1939 рр.) / Н. Коростіль // Галичина : всеукр. наук. і культурно-просвіт. часоп. – Івано-Франківськ, 2006–2007. – Вип. 12–13. – С. 378–384.
2. Івасюта М. Нарис історії колективізації на Тернопільщині (1939–1950 рр.) / М. Івасюта. – К. : Вид-во Академії наук Української РСР, 1953. – 115 с.
3. Коростіль Н. Ж. Економічна та соціокультурна сфера українського села у Східній Галичині (1919–1939 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Коростіль Н. Ж. ; Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2008. – 20 с.
4. Шабала Я. М. Вплив аграрної реформи на соціально-економічний розвиток Волинського воєводства в 1920–1930-х рр. / Я. М. Шабала // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 1. – С. 78–83.
5. Сливка Ю. Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920–1939) / Ю. Ю. Сливка. – К. : Наук. думка, 1985. – 271 с.
6. Саганюк В. Грошовий обіг у Західній Україні в 30-х рр. ХХ століття / В. Саганюк // Галичина : Всеукр. наук. і культурно-просвіт. краєзнав. часоп. – Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаніка, 2008. – Вип. 14. – С. 154–157.
7. Дорошук С. В. Розвиток торговельної справи на Волині у 1921–1939 рр. / С. В. Дорошук // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – Вип. 4. – С. 74–78.

Валентин Вісин

Становище української кооперації на Волині напередодні Другої світової війни

У статті відображено становище української кооперації на Волині у другій половині 30-х років ХХ ст. Розкрито дискримінаційну політику Польської держави щодо українських кооперативних установ. Проаналізовано господарську діяльність українських кооперативів у складі польських ревізійних союзів. Висвітлено причини і наслідки занепаду кооперативної системи напередодні Другої світової війни.

Ключові слова: українська кооперація, Волинь, Союз рільничих і зарібково-господарських кооперативів, Гурт, Сполем, кооператив.

Висин Валентин. Положення української кооперації на Волині напередодні Другої світової війни.

В статье отобрано положение украинской кооперации на Волини во второй половине 30-х годов ХХ в. Раскрыта дискриминационная политика Польского государства по отношению к украинским кооперативным учреждениям. Проанализирована хозяйственная деятельность украинских кооперативов в составе польских ревизионных союзов. Отражены причины и следствия упадка кооперативной системы накануне Второй мировой войны.

Ключевые слова: украинская кооперация, Волинь, Союз земледельческих и заработно-хозяйственных кооперативов, Гурт, Сполем, кооператив.